УДК 811.111’42

Грабар Т. В.
викладачка кафедри
іноземних мов Харківського
університету

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню проблем, які виникають під час перекладу англомовних юридичних термінів. В статті розглянуті прийоми перекладу юридичних термінів та структурно-семантичні особливості юридичної термінології.
Ключові слова: правнича термінологія, термінотворення, переклад юридичних термінів.

Аннотация. Статья посвящена исследованию проблем, возникающих при переводе англоязычных юридических терминов. В статье рассмотрены приемы перевода юридических терминов и структурно-семантические особенности юридической терминологии.
Ключевые слова: юридическая терминология, терминообразование, перевод юридических терминов.

Abstract. The article is devoted to the study of problems, which arise during the translation of English legal terms. The methods of translation of legal terms and structural and semantic features of legal terminology are considered in this article.
Key words: terms of law, term-combination, and translation of legal terms.

Постановка проблеми. Темою даної статті є дослідження особливостей перекладу англомовних юридичних термінів. Тема актуальна з огляду на низку проблем, що виникають з неї. Насамперед це розгляд основних прийомів перекладу юридичних

термінів та роль семантичних відношень всередині термінологічного поля юриспруденції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Такі фахівці перекладацької майстерності як Корунець І.В., Міраль Г., Карабан В.І. відносять тексти з термінологією юридичного характеру до офіційно-ділової мови. Таким чином тексти, які відносяться до офіційно-ділового стилю характеризуються повторюваною лексикою, яка пов'язана зі змістом тексту, чіткою композицією, вживанням юридичної термінології.

Мета дослідження полягає у виявленні та аналізі прийомів перекладу складних юридичних термінів.

Предметом дослідження виступають прийоми перекладу складних юридичних термінів та структурно-семантичні особливості юридичної термінології.

Об'єктом дослідження являються англомовні та україномовні складні юридичні терміни, що використовуються при складанні правових документів та при ведені судового діла.

Виклад основного матеріалу. Насамперед слід звернути увагу на те, що під поняттям юридична термінологія ми розуміємо прошарок лексики, яка пов'язана з юриспруденцією, як наукою у галузі професійної діяльності. Треба зазначити, що основні відмінності терміна від загальновживаної лексичної одиниці полягають у специфічності вживання, наявності дефініції, змістовій точності, стилістичній нейтральності, семантичній цілісності спеціальної номінації, номінативному характері найменування терміна.

Звертаючи увагу на те, що мова в сучасній лінгвістиці розглядається не тільки як інструмент комунікації, але й як явище культури, то одним із шляхів оптимізації міжособового та міжнародного комунікативного простору є правове мовлення, основане не юридичній термінології. Також слід брати до уваги й те, що в умовах міжкультурної комунікації розгляд факторів передачі будь-якого тексту будується з урахуванням основних особливостей мовної культури.

Важливу роль відіграє не тільки володіння соціальними знаннями правових норм, юридичної термінології, судово-процесуальних систем, але й особисті якості перекладача, а саме

передача будь-якого тексту припускає взаємодію суверенних національних мов та, відповідно, культурних концептів. Тобто, для досягнення точної та правильної передачі тексту, перекладачеві необхідно володіти специфікою образів і зв'язаних з ними програм діяльності тих типів культур, між якими ведеться комунікація. Тому що саме поняття взаємодії культур має на увазі наявність загальних або приватних елементів, розбіжностей або збігів, таким чином це дозволяє відрізнити одну лінгвокультурну спільність від іншої.

Слід додати, що найбільш повне спілкування між різномовними комунікантами здійснюється шляхом створення мови передачі тексту, комунікативно рівноцінного іншомовному оригіналові, тобто, шляхом його перекладу. Поняття «комунікативна рівноцінність» вкрай важливо для розуміння механізму передачі іншомовного матеріалу. Для комуніканта два тексти виступають як рівноправні форми існування того самого повідомлення, вони рівноцінні в їхньому функціональному і структурно-семантичному ототожненні. Під час передачі юридичного тексту досягнення такої адекватності можливо лише, коли сам перекладач володіє «юридичною грамотністю», причому як іноземною, так і рідною мовами [16].

У процесі перекладу терміна визначають два етапи: з'ясування значення терміну у контексті та переклад значення рідною мовою [1]. Під час переклау юридичного тексту, перекладач навмисно відступає від структурної і смислової відповідності між двома сторонами комунікації на користь їх рівноцінності в плані дії. Так, юридичний текст - це одна з найважливіших життєвих форм виразу права. Юридичний документ – інший письмовий носій перекладної юридичної інформації, має текстові особливості та своєрідний мовний вираз.

Не дивлячись на наявні суперечності в поглядах учених-лінгвістів та юристів, більшість єдина в тому, що всякий текст має лексичну, логічну і граматичну основи, певним чином організовані з метою передачі інформації. Немає сумніву в тому, що юридичні тексти в перекладі з іноземної мови на мову перекладу незалежно від їх функціонального призначення і

прагматичної ролі мають такі ж основи. Треба зазначити, що якість юридичного перекладу певним чином впливає на ефективність правозастосування, ступінь регламентації конкретних стосунків.

Як відомо, одним із головних прийомів перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквіваленту. Еквівалент – це постійна лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту. Тому слід вміти находити відповідний еквівалент у рідній мові і розширювати знання термінів-еквівалентів [10].

Оскільки юридичні терміни – це переважно складні терміни або терміни- словосполучення, то вони й являються основною проблемою перекладу юридичного тексту. Як вже зазначалось вище, складні терміни являють собою стале словосполучення, за яким закріплене певне термінологічне значення. Наприклад: conclusive notice – кінцеве попередження.

Для перекладу юридичних термінів та термінів-словосполучень існує значна кількість прийомів, а саме: прийом опису, прийом транскрибування, прийом калькування, переклад за допомогою використання різних прийменників та інші.

Насамперед розглянемо прийом опису – це передача слова за допомогою поширеного пояснення значення англійського слова. Цей прийом вживається як у випадку відсутності відповідного за значенням слова в рідній мові, так і при поясненні слова у словнику. Наприклад: acknowledgment of will – неофіційне признання заповідачем перед свідком, що може це підтвердити, що підпис під заповітом належить заповідачеві.

Наступний прийом – прийом транскрибування, тобто це вид спеціального письма, за допомогою якого фіксують вимову усних текстів, а саме передача літерами рідної мови звучання англійського слова. Запис можуть здійснювати з різним ступенем точності, що залежить від потреб того, хто записує. Транскрибування розрізняють залежно від одиниць мови, які записують: для опису звуків використовують звукове, а для опису

синтагм і фраз – інтонаційне транскрибування. Наприклад, Special Systems Industry – Спешіал Систем Індастрі.

Прийом калькування, тобто копіювання іншомовного слова за допомогою свого, незапозиченого матеріалу, або морфемний переклад іншомовного слова. Іншими словами, прийом калькування - це переклад англійського слова чи словосполучення за його частинами з наступним складанням цих частин. Такий переклад відтворює англійське слово дослівно. Наприклад, according to law – у відповідності до закону.

Також для перекладу юридичних термінів та термінів-словосполучень існує прийом перекладу за допомогою використання різних прийменників. Наприклад, to acknowledge the compliment – відповісти на почесті; acquisition by conquest - заволодіння майном шляхом захоплення [8].

Слід звернути увагу на значні труднощі, які мають терміни, до складу яких входять групи слів, так звані багатокомпонентні терміни. Існує ряд термінів-словосполучень, які не допускають дослівного перекладу, хоч мають еквіваленти в рідній мові. Окремі елементи таких термінів відрізняються від компонентів еквівалента рідною мовою. Такі терміни рідко зустрічаються в юридичній термінології [12]. Наприклад, private nuisance – джерело небезпеки.

А саме, найбільш складними для перекладу є терміни, які мають різні значення не тільки у різних галузях науки і техніки, а й навіть в одній галузі. Наприклад, charge – 1. обтяження належної власнику речі, заставне право, обтягувати заставою; 2. забов'язання, відповідальність; покладати відповідальність; 3. розпорядження, вимога, доручення; доручати, вимагати; 4. обвинувачення, пункт обвинувачення; звинувачувати; 5. аргументування в позовній заяві у спростуванні передбачуваних доводів відповідача; 6. письмова деталізація вимог сторони стосовно заведеного діла; 7. завершальне звернення судді до присяжних (перед вимовою вердикту); 8. звертання стягнення; 9. завідування, керівництво, ведення, піклування.

Слід додати саме те, що слово, яке має кілька словникових відповідностей, аналогічних йому за значенням, перекладається шляхом відбору варіанта-аналога, який

найточніше передавав би значення терміну у залежності від слів, які знаходяться у тісному зв'язку з даним словом.

Найбільш тісний зв'язок існує між підметом та присудком, присудком і прямим додатком, означенням і означувальним словом [12]. Наприклад, notice in writing – письмове попередження; notice to admit – вимога у зізнанні (з ціллю скорочення витрат по пред'явленню судових доказів); to give notice to – повідомляти когось про щось; to have notice of - знати про щось; notice to quit – попередження наймачу про розірвання договору найма житлового приміщення; to take notice – отримати повідомлення; with notice – бути попередженим; without notice – без попереднього повідомлення; notice of action – повідомлення про подачу позову; notice of allowance – офіціальне повідомлення про акцептування заяви на патент; notice of amendment – повідомлення про виправи; notice of appeal – повідомлення про апеляцію; notice of appearance – повідомлення (позивача відповідачем) про явку в суд; notice of argument – повідомлення про дебати; notice of copyright – відмітка (на друкарському виданні) про авторські права; notice of dishonor – повідомлення про несплату векселю; notice of opposition – заперечення, протест; notice of trial – повідомлення про призначення справи на слухання.

Проаналізувавши розглянуті особливості перекладу англомовних юридичних термінів, які виникають під час перекладу, можна зазначити, що юридичні терміни мають такі самі шляхи передачі з англійської мови на іншу як і терміни, які зустрічаються в цих галузях. Головною проблемою перекладу юридичних термінів є їхня багатозначність не тільки серед різних галузей науки але й всередині самої юридичної галузі, тому що точне значення терміна можна виявити лише за допомогою контексту та інших термінів, що пов'язані між собою.

Також слід звернути увагу на те, що переклад англійських термінів вимагає знання тієї галузі, саме якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології іншої мови. При перекладі юридичної літератури з англійської мови важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється

значення слова. Якщо слово вживається як термін у системі іншої спеціальної галузі знань, то в ній воно теж однозначне, семантично чітко відмежоване від тих його значень, що виявляються в позатермінологічному функціонуванні, а також і в термінологічному, але в іншій галузі знань.

Слід додати, що основними прийомами перекладу термінів-словосполучень є: прийом опису, прийом транскрибування, прийом калькування, переклад за допомогою використання різних прийменників та інші.

Найбільш складними для перекладу являються терміни, які мають різні значення не тільки у різних галузях науки і техніки, а й навіть в одній галузі.

Слово, яке має декілька словникових відповідностей, варіантів, аналогічних йому за значенням, перекладається шляхом підбору варіанта-аналога, який найточніше передавав би значення терміну у залежності від слів, які знаходяться у тісному зв'язку з даним словом.

Висновки. Під час дослідження було виявлено, що в загалі юридичні терміни мають однакові шляхи передачі з англійської мови як і всі інші терміни, але багатозначність юридичних термінів та термінів-словосполучень являється головною проблемою перекладу їх не тільки серед різних галузей науки але й всередині самої юридичної галузі.

Список використаних джерел:

1. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык : учеб. для вузов. 4-е изд., испр. и доп. Москва : Флинта, 2002. 384 с.

2. Борисова Л. И. Основные проблемы научно-технического перевода : обзор. Москва, 1983. 58 с.

3. Бреус Е. В. Основы теории и практики перевода : учеб. пособие. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Изд-во УРАО, 2000. 208 с.

4. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця : Нова книга, 2003. 160 с.

5. Головин Б. Н. Типы терминосистем и основания их различения. *Термин и слово* : межвуз. сб. Горький : Изд. ГГУ им. Н. И. Лобачевского, 1981. С. 3-10.

6. Калюжна В. В. Стиль англомовних документів. Київ : Наукова думка, 1982. 243 с.

7. Карабан В., Мейс Дж. В. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову: навч. посіб.-довід. зі спец. «Переклад». Вінниця : Нова Книга, 2003. 608 с.

8. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2002. 564 с.

9. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода : учеб. пособие. Москва, 1999. 136 с.

10. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. Київ : Юніверс, 2003. 280 с.

11. Назаров В. Ф. Курс юридичного перекладу. Москва : МГУ, 2000. 166 с.

12. Сухенко К. М. Лексичні проблеми перекладу. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 1992. 252 с.

13. Тимченко І. І., Головченко Г. Т., Дерев'янко І. В., Остапенко Г. І. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. гуманіт. профілю / за ред. Г.Т. Головченко ; Ін-т сходознав. і міжнар. відносин «Харк. колегіум». Харків, 1998. 343 с.

14. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы**) :** учеб. пособие. 5-е изд. Москва : Филология ТРИ, 2002. 416 с.

15. Циткіна Ф. О. Термінологія й переклад. Львів : ВЛІ, 1988. 35 с.

16. Шевченко Й. С. Лінгвістичні й дидактичні проблеми іншомовної комунікації. Харків : Константа, 2002. 86 с.

Hrabar T.V. The features of translation of English legal terms

УДК 378.14.015.62

Загорулько О. А.
доцентка кафедри
гуманітарних та
фундаментальних юридичних
дисциплін Харківського
університету, кандидатка
юридичних наук

ФОРМУВАННЯ SOFTSKILLS В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Анотація. В статті розглядається проблема формування Softskills в освітньому процесі сучасного університету.
Ключові слова: Hardskills, Softskills, освітній процес, сучасний університет.

Аннотация. В статье рассматривается проблема формирования Softskills в образовательном процессе современного университета.
Ключевые слова: Hardskills, Softskills,образовательный процесс, современный університет.

Abstract. The article considers the problem of forming Soft skills in the educational process of a modern university
Keywords: Hardskills, Softskills, educational process, modern university.

Постановка проблеми. Діяльність класичних університетів протягом довгого часу була спрямованою на надання студентам професійних знань в тій чи іншій галузі людської діяльності та мінімальних практичних навичок їх застосування. Протягом життя, працюючи на певних роботах або займаючи певні посади, людина вдосконалювала перш за все свої професійні навички (Hardskills). В ідеалі вони вважалися